

УДК 371(438):796:37.037

Олександр Мозолев, кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ЗМІСТ І ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ПОЛЬЩІ

У статті розкрито зміст управлінської діяльності щодо розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі. Проведено аналіз робіт польських науковців з визначення принципів управління освітою. Визначені основні функціонально-структурні принципи розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі. Розкрито зміст поняття "принципи управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту".

Ключові слова: принципи, управління, розвиток, освіта, фізична культура.

Літ. 14.

Александр Мозолев, кандидат педагогических наук, доцент,
профессор кафедры теории и методики физической культуры и валеологии
Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии

СОДЕРЖАНИЕ И ПРИНЦИПЫ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ОБРАЗОВАНИЯ В СФЕРЕ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА В ПОЛЬШЕ

В статье раскрыто содержание управленческой деятельности по развитию образования в сфере физической культуры и спорта Польши. Проведен анализ работ польских ученых с определения принципов управления образованием. Определены основные функционально-структурные принципы развития образования в сфере физической культуры и спорта Польши. Раскрыто содержание понятия "принципы управления развитием образования в сфере физической культуры и спорта".

Ключевые слова: принципы, управление, развитие, образование, физическая культура.

**Olexander Mozolev, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Professor of the Theory and Methodology of Physical Culture and Valeology Department
Khmelnysk Humanitarian-Pedagogical Academy**

THE CONTENT AND PRINCIPLES OF THE MANAGEMENT OF EDUCATION DEVELOPMENT IN THE SPHERE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT IN POLAND

The article reveals the content of the management activities regarding to the development of education in the sphere of physical culture and sport in Poland. The article analyzes the works of Polish scientists with the definition of principles of education management, identifies the main functional and structural principles of education development in the sphere of physical culture and sport in Poland. The article discusses the concept "principles of management of education development in the sphere of physical culture and sport".

Keywords: principles, management, development, education, physical culture.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Освіта в сфері фізичної культури і спорту визначена однією із пріоритетних напрямів і найважливіших складових загальної освіти людини, яка забезпечує створення передумов до перманентного удосконалення рівня фізичної підготовки впродовж усього життя, високого рівня здоров'я, соціальної активності, творчого довголіття, трудового потенціалу особистості. В контексті нашого дослідження необхідно відзначити те, що вирішення висунутих завдань не можливе без встановлення принципів управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту, розгляду змісту управлінської діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Польський

досвід розвитку освіти вивчали Ф. Андрушкевич, А.В. Василюк, Я.Р. Гречка, Л.М. Гриневич, І.М. Даценко, О.В. Карпенко, В.В. Павленко, Т. Марешь, Ю. Соколович-Алтуніна та ін. Проблеми навчання молоді фізичній культурі і спорту в закладах освіти Польщі розглядали в своїх роботах С.А. Вавренюк, Н.О. Долгова, В.Р. Пасічник, Л.П. Сергієнко, В.М. Лишевська, А.Б. Мандюк, Б.М. Мицман та ін.

Водночас, питання розгляду принципів управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі поки що не знайшли достатнього висвітлення в сучасних науково-педагогічних дослідженнях.

Метою статті є дослідження змісту управлінської діяльності та встановлення

ЗМІСТ І ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ПОЛЬЩІ

принципів управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі.

Викладення основного матеріалу дослідження. Змістова діяльність системи управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі неможлива без застосування всього інструментального спектру принципів, методів, засобів, організаційних форм управління, яка має здійснюватися у відповідності до закономірностей, що лежать в основі її організації та реалізації функціональних принципів. Методологія управління є однією із найважливіших теоретико-практичних складових наукової організації управлінської системи. Саме від її цільової побудови та ефективності застосування принципів, методів, засобів, форм управління, залежить рівень успішності реалізації державної політики розвитку освіти в сфері фізичної культури та спорту Польщі.

Безумовно, актуальність досліджень, змістове наповнення інструментарію, що використовується в процесі управління, онтології розвитку його сутності, архітектоники та класифікації залежить від цільової спрямованості та методики його застосування. Воно підтверджується величезною кількістю наукових праць польських вчених у галузі філософії, педагогіки, психології, управління, права тощо [3; 4; 5; 7; 9; 14]. На їх думку в основу добору принципів, методів, засобів, форм організації управлінської діяльності, в тому числі з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту, покладені такі основні вимоги:

- відповідати за змістом меті та завданням управлінської діяльності;
- забезпечувати оптимальні витрати адміністративних, матеріальних, фінансових, трудових ресурсів для вирішення завдань управління та досягнення кінцевої мети;
- забезпечувати оперативність, цілісність, повноту обміну інформаційними потоками між ланками управлінської системи, об'єктом та суб'єктом управління;
- створювати умови для оптимальної взаємодії усіх учасників реалізації управлінських рішень, узгоджувати та впорядковувати їх діяльність за вертикальними та горизонтальними зв'язками взаємодії;
- відповідати принципам прийняття управлінських рішень та організації адміністративної діяльності щодо їх впровадження;
- відповідати встановленим формам організації управлінської діяльності, відображати її сутність та суспільні цінності;
- відповідати змісту управлінської діяльності відповідних управлінських ланок за

повноваженнями, структурно-ієрархічним рівнем, обсягом та межами просторово-часової дії;

- забезпечити оптимальне та ефективне застосування засобів управління;

- бути науково обґрунтованими, характеризуватись надійністю, практичністю та ефективністю.

У відповідності до завдань даного підрозділу роботи необхідно розглянути змістову сутність управлінської діяльності, принципи, методи, засоби та форми організації управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі.

Під поняттям “зміст управлінської діяльності” в широкому сенсі розуміють сукупність функціональних і посадових обов'язків працівників згідно до штатного розпису організації, які визначають межі службових повноважень відповідно до посади. Згідно нормативно-правових документів [10; 11] узагальненим змістом, відповідно до функцій та повноважень посадових осіб щодо розвитку освіти в сфері фізичної культури та спорту, є наступні акти та процедури управлінської діяльності:

- звернення до інших установ, організацій і підрозділів, а також до експертів про надання матеріалів, даних, інформації необхідних для виконання службових завдань та прийняття управлінських рішень;

- розробка, підготовка та оприлюднення адміністративних рішень на підставі функціональних повноважень;

- прийняття управлінських рішень, а також контроль за виконанням визначених завдань, на підставі функціональних повноважень;

- укладення договорів на реалізацію завдань і здійснення всіх дій, пов'язаних з їх виконанням;
- адміністративно-розпорядчі дії відповідно до посади, які полягають в забезпеченні контролю, наданні пояснень, поданні необхідних документів у випадках, передбачених в ході здійснення управлінського контролю;

- забезпечення досягнення цілей, визначених Міністром, іншими керівниками структурних підрозділів, а також цілей, які впливають з плану роботи відділу урядової адміністрації, просвітництва та виховання, в межах функцій відповідного департаменту;

- розгляд по суті правильності підготовлених пропозицій, нових управлінських рішень для розробки урядових документів та інших правових актів, їх економічне і правове обґрунтування, в тому числі з оцінки очікуваних наслідків (витрат і вигід), за соціально-економічними показниками в межах функціональних повноважень;

- контроль за правильним і своєчасним

ЗМІСТ І ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ПОЛЬЩІ

виконанням завдань, організацією і дисципліною праці, здійснення поточного контролю за виконанням завдань на кожному етапі їх реалізації в межах адміністративних повноважень;

- здійснення співпраці з іншими Міністерствами, відомствами, департаментами, відділами;

- відповідність діяльності департаменту, відділу, посадової особи законодавству та внутрішнім документам і встановленим процедурам;

- забезпечення належного рівня результативності та ефективності діяльності;

- забезпечення достовірності фінансової звітності;

- захист інформаційних ресурсів;

- забезпечення реалізації принципів етичної поведінки;

- забезпечення збереження службової інформації;

- організація роботи щодо управління ризиками;

- розробка посадових інструкцій та визначення повноважень працівників;

- складання і своєчасне оновлення опису посад, що відносять до корпусу цивільної служби;

- підготовка періодичних оцінок службової діяльності членів корпусу цивільної служби відповідно до посади;

- розгляд питань щодо працевлаштування, просування по службі, заохочень та покарань співробітників відповідно до посади;

- проведення заходів з підвищення кваліфікації і професійного вдосконалення працівників;

- контроль за дотриманням працівниками трудової дисципліни та законодавства;

- контроль за захистом секретної інформації та про захист персональних даних.

Відповідно до змісту управлінської діяльності загальними вимогами до професійної компетентності працівників системи управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту виступають наступні:

- сумлінне, ефективне, своєчасне та ефективне виконання покладених завдань, у відповідності з вимогами до професійних компетенцій працівників згідно зі статутом та посадовими обов'язками;

- знання правових норм, необхідних для належного виконання службових обов'язків та завдань;

- відповідність управлінських дій нормам чинного законодавства;

- володіння управлінськими технологіями розробки, моніторингу проектів розпорядчих документів, планів, концепцій, стратегій тощо;

- знання та неухильне дотримання

законодавства у сфері захисту секретної інформації та захисту персональних даних;

- наявність відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня за певним напрямом підготовки, досвіду для виконання завдань доручених керівником у відповідності до службових обов'язків.

Таким чином, зміст управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту полягає в дотриманні встановлених процедур і актах управлінської діяльності, спрямованих на прийняття та реалізацію управлінських рішень, контролю за їх виконанням, координацією, плануванням, програмуванням векторів розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту, забезпеченні необхідних умов та ресурсів щодо її розвитку, нівелювання негативних факторів ендегенного та екзогенного впливу, управління ризиками.

Науково обґрунтоване управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту можливо здійснювати лише з дотриманням основних принципів управління. Під поняттям "принцип" (principium) в перекладі з латині основа, походження, першопричина, початок, як ключове поняття означає загальні, вихідні, основні положення, правила які характеризують природу і соціальну сутність явища, його властивості, спрямованість розвитку [12]. І. Гасюк відмічає, що під принципами управління розуміють закономірності, відносини, взаємозв'язки, керівні засади, на яких ґрунтується його організація та здійснюється виконання функцій, які можуть бути сформульовані в певні правила [2, 85]. Принципи управління являють собою результат узагальнення людськими об'єктивних законів та закономірностей, характерних для них загальних рис, фактів та ознак, які стають загальною підставою для їх діяльності.

У науковій літературі можна зустріти велику кількість різноманітних принципів управління, а також їх класифікації. У нашому дослідженні найбільш вагоме значення мають функціональні принципи управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту.

Польські науковці W. Goriszowski, T. Komorowski, J. Pielachowski [6; 8; 13] відзначають наступні загальні принципи управління освітою:

- принцип державності, якій полягає в дотриманні законів, постанов, розпоряджень і інших законодавчих актів всіма державними і приватними навчальними закладами;

- принцип демократизації, якій передбачає вирішення проблем діяльності навчального закладу, навчання і виховання з врахуванням думок спільноти, викладацького складу, батьків і учнів;

ЗМІСТ І ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ПОЛЬЩІ

- принцип наукового підходу до організації діяльності навчальних закладів і передбачає застосування науково-обґрунтованих методик управління освітою, цілеспрямованої діяльності з розбудови закладів освіти у відповідності до сучасних вимог;

- принцип гуманізації освітнього середовища передбачає встановлення доброзичливих відносин та співпраці між всіма ланками організації навчально-виховного процесу;

- принцип компетентності передбачає комплектування закладів освіти фахівцями відповідного наукового і професійного рівня підготовленості, організації роботи по підвищенню професійної майстерності;

- принцип оптимізації діяльності навчальних закладів освіти полягає в забезпеченні навчально-виховного процесу необхідною кількістю викладацького складу, обслуговуючого персоналу, матеріальних засобів, надання належних умов для ефективної роботи всіх працівників;

- принцип цілеспрямованого розвитку передбачає чітке уявлення про напрями розвитку навчальних закладів освіти, розробки перспективного плану розвитку, планування напрямів наукової, навчальної, виховної, організаційної, господарської діяльності;

- принцип розвитку ініціативи і активності працівників закладів освіти полягає в наданні можливостей та створення необхідних умов для творчих пошуків, розвитку інноваційних технологій навчання і виховання, розбудови навчального закладу;

- принцип оцінки діяльності працівників закладів освіти передбачає об'єктивну оцінку результатів діяльності керівного, адміністративного, викладацького та обслуговуючого персоналу, якість виконання посадових обов'язків, систематичний контроль за діяльністю працівників закладу.

Ф. Андрушкевич, наголошує на тому, що в основу освітньої реформи Польщі покладено принципи демократичної системи освіти, які відображають специфіку країни, та знайшли відображення у Законі "Про систему освіти", а саме: загальності освіти; наступності; безперервності; єдності і диференціації системи освіти; заміни вузькопрофільного навчання на широко профільне; різнобічного, інтелектуального, психічного, суспільно-професійного і фізичного розвитку; виховання за допомогою праці; тісної взаємодії освіти й виховання; гнучкості освіти і перманентного удосконалення; державності, самоврядності, і соціалізації освіти; науковості й економічної обґрунтованості освіти [1, 104].

Отже, проведений аналіз наукових праць дозволяє сформулювати основні функціонально-структурні принципи розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі, до яких нами віднесено:

- принцип науковості розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту, сенс якого полягає у відповідності змісту освіти останнім досягненням науки, всебічній науково-теоретичній обґрунтованості оздоровчих, навчально-виховних і тренувальних технологій, їх практичній значущості та ефективності;

- принцип всебічного та гармонійного фізичного, духовного, інтелектуального розвитку підростаючого покоління, молоді, єдність та взаємодія виховання та освіти в процесі перманентного фізичного вдосконалення;

- принцип безперервності, перманентної організації й розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту з метою залучення до занять фізичними вправами різних верств населення впродовж усього життя;

- принцип оптимальності розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту передбачає достатній і якісний рівень матеріально-технічного, фінансового, медичного, кадрового, методичного, організаційного, правового, нормативного та ін. забезпечення;

- принцип пропорційної впорядкованості розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту передбачає гармонійний, без наявних структурних диспропорцій, розвиток усіх підсистем об'єкту управління; спорт для всіх, спорт вищих досягнень, учнівський та студентський спорт, спорт для осіб з фізичними вадами тощо;

- принцип єдності та диференціації змісту освіти у сфері фізичної культури і спорту, передбачає наявність державних стандартів, стандартів якості освіти на кожній освітній ланці, уніфікацію і діалектичну єдність змісту освіти та підходів до оцінки її якості впродовж усього терміну навчання: дошкільний – загальноосвітній – вищий навчальний заклад.

Висновок. Таким чином, під поняттям "принципи управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту" необхідно розуміти наріжні теоретичні положення які системно організують процес та структуру управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі, забезпечують високий рівень ефективності управлінської діяльності, оптимізують функціонування та сприяють підвищенню якості освіти у сфері фізичної культури і спорту.

Перспективи подальших досліджень у цьому

ЗМІСТ І ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ПОЛЬЩІ

напряму полягають в дослідженні методів, засобів, організаційних форм управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі.

1. Андрушкевич Ф. Польський "освітній прорив" та його значення для українських освітніх інновацій / Фабіан Андрушкевич // Вища освіта України. 2010. – № 4. – С. 103 – 108.

2. Гасюк І.Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку: Монографія. – Хмельницький: ПП Балюк І.Б., 2011. – 432 с.

3. Babbie E. *Badania społeczne w praktyce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. – 386 s.

4. Brzeziński J. *Metodologia badań psychologicznych*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1996. – 324 s.

5. Frankfort-Nachmias G., Nachmias D. *Metody badawcze w naukach społecznych*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2001. – 292 s.

6. Goriszowski W. *Współczesne koncepcje zarządzania i funkcji kierowniczych w oświacie* / W. Goriszowski; Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie; Podyplomowe Studium Zarządzania Oświatą. – Warszawa: Wydaw. WSP TWP, 2000. – 154 s.

7. Grobler A. *Metodologia nauk*. Kraków: Wydawnictwo Aureus – Wydawnictwo Znak, 2006. – 312 s.

8. Komorowski T. *Prawo oświatowe w praktyce: poradnik dla nauczycieli i kadry kierowniczej oświaty* / T. Komorowski. – Wyd. 3. – Poznań: eMPI2, 2000. – 191 s.

9. Maruszewski T. *Psychologia poznania*. Gdańsk: GWP, 2001. – 432 s.

10. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. – 2015. – Status prawny – Regulamin organizacyjny MniSW – Reżym doczynny: <http://www.bip.nauka.gov.pl/g2/orugina1/201506/5149bdcf6a5a2f73d0af7812029faa14.pdf> – Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 maja 2015 r. w sprawie Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

11. Ministerstwo Edukacji Narodowej. – 2015. – Ministerstwo – Status prawny – Reżym doczynny: https://bip.men.gov.pl/wp-content/uploads/sites/2/2009/04/regulamin_organizacyjny_men_-_tekst_ujednoczony_-_5_listopada_2015_r.pdf – Regulamin organizacyjny Ministerstwa Edukacji Narodowej.

12. Nowy słownik pedagogiczny / W. Okoń. – Warszawa: nak, 2001. – 468 s.

13. Pielachowski J. *Organizacja i zarządzanie oświatą i szkołą* / J. Pielachowski. – Wyd. 1 z nowelizacją. – Poznań: eMPI2, 1999. – 201 s.

14. Ratyński Wl., *Psychologiczne i socjologiczne aspekty zarządzania*, C.H. Beck, Warszawa, 2005. – 288 s.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2016

*“Життя – це шанс. Скористайся ним.
Життя – це краса. Милуйся нею.
Життя – це мрія. Здійснюй її.
Життя – це виклик. Прийми його.
Життя – це обов’язок. Виконай його.
Життя – це гра. Стань гравцем.
Життя – це цінність. Цінуй його!
Життя – це скарб. Бережи його.
Життя – це любов. Насолоджуйся нею.
Життя – це таїна. Пізнай її.
Життя – це юдоль бід. Перебори усе.
Життя – це пісня. Доспівай її.
Життя – це боротьба. Почни її.
Життя – безодня невідомого. Не бійся, вступи в неї.
Життя – удача. Шукай цю мить! Життя таке чудове –
не загуби його. Це твоє життя. Борони його”.*

*Блаженна мати Тереза
католицька черниця, засновниця добротинних місій,
лауреат Нобелівської премії миру за 1979 рік*

